

UNELE ASPECTE PRIVIND SEMNELE OBIECTIVE ALE INFRAȚIUNII DE CORUPERE PASIVĂ

Ion ȚURCAN

Catedra Drept Penal și Criminologie

The following article comes to elucidate some controversies that touched the terminology used in the legislative acts branch of Republic of Moldova, more specific: „the corruption offence material object” on the one side, and „the object of corruption” on the other side. This article presents an exhaustive analysis of the contradictory ideas met in the specialty literature, where it was interesting to find out that „Bribery offence has no material object ...”, and, at the same time „Bribery offence has a material object ...” The correlation between the corruption offence material object and the object of corruption has been examined. There are acknowledged some objects predestined for the corruption offence: objects withdrawn from civil circuit; narcotic substances (substances prevented in art. art.217⁴ PC RM); arms and munitions (prevented in art.290 PC RM); different advantages (same patrimonial, and non-patrimonial advantages) etc. At the same time, we make sense about notions like: „goods”, „service”, „privilege”, „value” etc. Finally, to determine that presents, the different symbolic gifts, or exaggerated attention does not involve the passive corruption offence presence. Also, there are advanced important solutions in order to excel the legislative field of Republic of Moldova.

În doctrină există anumite controverse cu privire la terminologia utilizată: obiect material al infracțiunii de corupere, precum și obiectul coruperii.

O mare parte din autori consideră că coruperea pasivă nu are un obiect material: „Infracțiunea de luare de mită nu are obiect material, având în vedere faptul că activitatea funcționarului public nu se răsfrânge în mod direct asupra unui bun, lucru sau persoană” [1]; „Banii, valorile sau alte foloase nu reprezintă obiecte ale mitei. Sumele de bani sau foloasele (atunci când constau în bunuri corporale) reprezintă lucruri dobândite prin săvârșirea infracțiunii” [2]; „Infracțiunea de luare de mită nu are obiect material, întrucât legea incriminează activitatea ce nu se răsfrânge asupra unui obiect material” [3].

Totodată, unii autori afirmă că „infracțiunea de luare de mită are un obiect material, iar acesta constă în bani, valori sau bunuri care, potrivit alin.(3) art.254 Cod penal, sunt supuse confiscării” [4]. La fel, la infracțiunea de corupere pasivă, de regulă, lipsește obiectul material; totuși, atunci când funcționarul a efectuat actul pentru a cărui îndeplinire a primit avantajele necuvenite, dacă acest act privește un obiect material, acesta va fi în același timp și obiectul material al infracțiunii [5].

Considerăm că prin obiect material al unei infracțiuni se înțelege obiectul din lumea înconjurătoare asupra căruia se îndreaptă acțiunea prevăzută de legea penală, operând fizic asupra acestuia, expunându-l unui pericol sau vătămându-l.

Unii autori nu fac distincție între obiectul material al infracțiunii de corupere și obiectul coruperii, atribuind obiectul material al coruperii la obiectul infracțiunii: „legea identifică obiectul material al infracțiunii studiate (coruperea) prin termenul „mită”, care cuprinde în sine bani, titluri de valoare, alte bunuri” [6].

Ținând cont de faptul că obiectul coruperii îl reprezintă funcționarea normală a autorităților publice, autoritatea acestora, iar prin obiecte predestinate coruperii înțelegem orice valoare cu ajutorul căreia este remunerată ilegal persoana cu funcție de răspundere, o asemenea abordare a problemei este, după părerea noastră, inadmisibilă.

Potrivit lui A.Reșetnicov, „obiectul material al infracțiunii nu poate fi confundat cu mijlocul de săvârșire a infracțiunii, așa cum factorul de influențare nu poate fi echivalat cu obiectul influențării; în caz contrar, este de neconceput însăși influențarea, deci chiar infracțiunea” [7].

A.Kviținia, analizând corelația între „obiectul material al infracțiunii” și „obiectul coruperii”, susține că „toate acele bunuri, care sunt transmise funcționarului, sunt mijloace de comitere a infracțiunii și a le atribui la obiectul material al infracțiunii nu ar fi corect, fiindcă nu putem să numim cheia, cu care infractorul deschide lacățul, drept obiect material al furtului” [8].

În consecință, urmează de a nu confunda obiectul coruperii cu obiectul material al infracțiunii, fiind vorba nu despre obiectul material, ci despre mijlocul de comitere a infracțiunii de corupere pasivă.

Prin urmare, este necesar a stabili ce calități trebuie să posede bunurile sau avantajele necuvenite, pentru ca pretinderea, primirea, acceptarea lor să prejudicieze relațiile sociale protejate de legea penală.

Când avantajul necuvenit este primit pentru prestarea unei activități ce intră în atribuțiile de serviciu ale făptuitorului (ca, spre exemplu, efectuarea unor lucrări de instalații electrice, zugrăvirea unei încăperi, repararea unui automobil), obiectul asupra căruia se efectuează lucrările devine nu obiect material al coruperii, dar obiect predestinat coruperii, astfel fiind un mijloc de comitere a infracțiunii.

Suntem de părere că infracțiunea de corupere pasivă nu are obiect material, deoarece acțiunile incriminate la art.324 Cod penal nu se îndreaptă asupra sumelor de bani, celorlalte foloase date, promise, oferite sau pretinse. În cazul dat „nu se operează fizic asupra lor, nu li se periclitează și nu li se vatămă nici existența, nici integritatea sau structura lor (...) în cazul infracțiunilor de corupere, atingerea obiectului juridic al infracțiunii nu este legată în nici un fel de vreo vătămare sau punere în pericol a sumelor de bani sau a celorlalte foloase primite, date, oferite sau pretinse” [9].

Potrivit dispoziției alin.(1) art.324 Cod penal, drept obiecte predestinate coruperii pot fi: bani, titluri de valoare, alte bunuri sau avantaje patrimoniale, servicii, privilegii, avantaje.

În sensul dispoziției alin.(1) art.324 Cod penal, prin „bani” urmează de subînțeles atât unitățile monetare ale Republicii Moldova (leul moldovenesc), cât și ale altor țări, care se află în circulație, adică se află în schimbul monetar financiar la momentul comiterii infracțiunilor.

Suntem ferm convinși că în calitate de obiecte predestinate coruperii pot fi, inclusiv, și obiectele retrase din circuitul civil, deoarece caracterul circulant semnifică posibilitatea de a dispune liber de obiectele de drept civil prin transmiterea lor către alte persoane. De aceea, bunurile retrase din circulație sau cu un circuit limitat în scopul protejării publice sau asigurării ordinii de drept și a securității cetățenilor nu încetează a fi obiecte ale dreptului real și comportă caracter material.

De exemplu, infracțiunile prevăzute la art.217⁴ Cod penal – sustragerea substanțelor narcotice sau la art.290 Cod penal – sustragerea armelor și munițiilor (cu excepția armelor de vânătoare cu țeavă lisă) tradițional sunt considerate modalități speciale ale sustragerii, componente speciale de infracțiuni față de componentele de infracțiune prevăzute ca sustrageri din patrimoniul altei persoane. Prin urmare, atât armele, cât și drogurile au toate caracteristicile obiectului delapidării, adică sunt obiecte ale dreptului de proprietate. În plus, ele au trăsături deosebite, datorită cărora circulația lor ilegală, inclusiv delapidarea lor, atrage după sine atentarea și la alte obiecte protejate de Codul penal, afară de proprietate.

Pe cale de consecință, primirea unor obiecte sub formă de droguri sau arme fără perfectarea actului de recepție de către persoana cu funcție de răspundere trebuie calificată în conformitate cu art.324 Cod penal prin concurs cu normele care sancționează achiziționarea, păstrarea ilegală a acestora.

Monedele vechi atât ale Republicii Moldova, cât și ale țărilor străine, care nu se mai află în circulație și, în consecință, nu constituie un mijloc de plată, însă care au o valoare numismatică, nu pot fi considerate drept bani, în sensul art.324 Cod penal [10]. Dacă valoarea lor pe piață nu este apreciată ca fiind derizorie și, datorită lipsei de importanță, nu prezintă gradul prejudiciabil al unei infracțiuni și, drept urmare, în baza alin.(2) art.14 Cod penal nu constituie infracțiune, ele urmează a fi atribuite la categoria de bunuri.

În acest context menționăm că pe parcursul a mai multor ani este discutată problema stabilirii dacă este necesară existența unei proporții între actul determinat, ce urmează a fi îndeplinit de către persoana cu funcție de răspundere, și răsplata convenită pentru acesta.

Astfel, dispoziția de la alin.(1) art.324 Cod penal nu prevede ca o condiție obligatorie existența unei anumite proporții, a unei anumite echivalențe între avantajele necuvenite – pe de o parte, și serviciile, actul persoanei cu funcție de răspundere – pe de altă parte. Totodată, considerăm că, pentru existența infracțiunii în cauză, este necesar ca acestea să dispună de capacitatea să determine persoana cu funcție de răspundere la săvârșirea actelor dorite de către corupător.

Unii autori afirmă că atențiile, darurile, cadourile simbolice nu determină existența infracțiunii de corupere pasivă, nu pentru cerința proporției ce ar trebui să existe între avantaj și actul determinat, ci pentru că ele reprezintă gesturi simbolice, acte de politețe, de grațitudine, fiind date, oferite, acceptate și primite cu această intenție și nu pentru a determina persoana cu funcție de răspundere să nu facă, să întârzie executarea unui act la care era obligată potrivit îndatoririlor sale de serviciu. „Promisiunea, oferirea sau darea unor avantaje necuvenite, derizorii, nesemnificative, fără importanță – cum ar fi oferirea unei țigări, a unui pahar de băutură, bilet la spectacol de cinema – nu sunt serioase, neavând aptitudinea de a corupe, așa încât nu pot determina existența infracțiunii de dare de mită” [11].

Susținem opinia potrivit căreia „pentru existența infracțiunii de corupere pasivă se cere ca între prestația ce se pretinde de la funcționar, în legătură cu îndeplinirea, neîndeplinirea sau întârzierea îndeplinirii unui act privitor la îndatoririle de serviciu, și folosul ce se acceptă, se primește sau nu se refuză – plata ilicită, cumpărarea ilegală a acelei prestații – să fie o oarecare proporție. În cazul în care între actul pretins de la funcționar și plata ilicită există o mare diferență de valoare sau importanță, nu se poate reține infracțiunea de luare de mită, lipsind echivalentul care – așa cum reiese implicit din dispozițiile art.254 Cod penal (luare de mită în Codul penal al României) – trebuie să se stabilească între ele. Raportul sus-menționat are și un aspect subiectiv, căci cel corupt trebuie să vadă în „folosul” ilicit de care beneficiază „răsplata corespunzătoare, ca valoare sau importanță, actului ce i se cere să-l îndeplinească, să nu-l îndeplinească sau să-l efectueze cu întârziere” [12]. Cu atât mai mult că o asemenea părere s-a înrădăcinat și în legislație. Astfel, la art.8 alin.(1) lit.b) al Legii Republicii Moldova privind combaterea corupției și protecționismului, nr.900 din 27.06.1996, se prevedea că funcționarul nu are dreptul: „să primească, în virtutea situației sale sociale, daruri și servicii, cu excepția semnelor de atenție simbolice, conform normelor de politețe și de ospitalitate recunoscute, și a suvenirilor simbolice în timpul acțiunilor de protocol și altor acțiuni oficiale, a căror valoare nu depășește o unitate convențională”, ceea ce le-a dat temei unor autori [13] să concluzioneze că pot fi considerate în calitate de avantaje necuvenite (obiecte predestinate coruperii) doar acele bunuri sau servicii a căror valoare va depăși o unitate convențională.

Potrivit altor autori, „avantajele necuvenite reprezintă o retribuție pentru săvârșirea de către persoana cu funcție de răspundere a unor fapte ce țin de atribuțiile sale de serviciu. Dar orice retribuție are un aspect obiectiv și unul subiectiv. Sub aspect obiectiv, retribuția implică o relație între darul pretins, primit sau promis și actul de serviciu pe care persoana cu funcție de răspundere urmează să-l îndeplinească. Sub aspect subiectiv, conceptul de retribuție presupune un interes personal și voința de a retribui, din partea celui care dă, precum și voința și conștiința de a accepta o plată, din partea celui care primește. Dacă aceste două condiții sunt îndeplinite, lipsa de proporție dintre valoarea darului și importanța actului de serviciu nu poate constitui un impediment în caracterizarea faptei de corupere pasivă” [14].

Considerăm totuși că legislația urmează să diferențieze răspunderea penală pentru actul ilicit, care se comite de către persoana cu funcție de răspundere, de cel legal, determinat de o recompensă derizorie. Astfel, sunt posibile cazuri când contra unei sume de bani persoana cu funcție de răspundere poate comite unele acțiuni ilegale, contrar intereselor de serviciu, astfel neavând importanță valoarea bănească a recompensei ilicite. Pentru existența infracțiunii, este important ca persoana cu funcție de răspundere să conștientizeze faptul că această remunerare i se oferă anume în legătură cu acțiunile care urmează a fi comise de ea.

În acest context, o problemă importantă ține de stabilirea valorii minime a remunerării ilegale. Se are în vedere coruperea – recompensă oferită pentru acțiuni legale. Legea în vigoare permite formal a considera corupt pe oricine care a luat măcar un bănuț pentru îndeplinirea unor acțiuni în exercițiul funcțiunii. Acest fapt duce, în primul rând, la stigmatizarea criminală a aparatului de stat; în al doilea rând, subminează în conștiința maselor ideea de pericol social al acestei infracțiuni grave, ceea ce are un impact negativ asupra luptei cu corupția. Mai mult ca atât, funcționarul, care ia un cadou de o valoare nu prea mare, o cutie de bomboane sau o cutie de țigări, nu are scopul de a obține un câștig, dar acesta, după părerea noastră, este un factor obligatoriu al coruperii pasive, ca o expresie a unui comportament corupt.

La acest capitol este demnă de a fi menționată chiar și legislația civilă a unor state, precum ar fi cea din Federația Rusă, în Codul civil al căreia la art.572 se stipulează că, în cazul transmiterii mutuale a unui bun sau drept, sau a unui angajament, contractul nu este calificat ca dar. Art.575 Cod civil al Federației Ruse limitează valoarea „darurilor” oferite funcționarilor publici în exercitarea atribuțiilor lor.

Suntem de părere că legislația civilă nu poate institui limitări pentru funcționari publici. În art.575 Cod civil al Federației Ruse, intitulat „Interzicerea darurilor”, este vorba despre o formă a temeiurilor de anulare a convenției. Subiecții relațiilor civile dobândesc și își exercită drepturile civile prin propria voință și în interes propriu. În majoritatea cazurilor, fiind în relații concurențiale, părțile își asumă din propria inițiativă angajamentele respective. Prin aceasta ele se deosebesc esențialmente de angajamentele cu caracter penal, instituite de obicei de stat, indiferent de voința destinatarilor normei.

În cazul examinat printr-o normă de drept civil (art.575 Cod civil al Federației Ruse) se rectifică nu interdicția de drept penal, ci, dimpotrivă, încălcarea normelor de drept penal constituie temei juridic pentru a declara nulă convenția civilă de acest gen. În opinia noastră, stipularea răspunderii penale ține de domeniul exclusiv al legii penale.

Considerăm necesar de a califica ca contravenție administrativă fapta de corupere în proporții mici pentru comiterea unor acțiuni legale, pentru care anterior nu s-a convenit, deoarece prezintă un pericol social mai redus, inclusiv, din următoarele considerente:

În conformitate cu art.11 alin.(4) al Codului de conduită a funcționarului public, funcționarul public are obligația de a nu accepta de la persoane fizice și juridice recompense și alte bunuri materiale pentru exercitarea atribuțiilor. Evident, nu orice încălcare a acestei legi este socialmente periculoasă, nu orice abatere în aceste sens urmează a fi calificată automat ca infracțiune de corupere pasivă. Esența contradicțiilor constă, pe de o parte, în ilegalitatea formală, din punctul de vedere al dreptului penal, a darurilor, fie și mici, acceptate de către persoana cu funcție de răspundere în circumstanțele descrise în art.324 Cod penal, pe de altă parte – în caracterul nesemnificativ al acestor acțiuni. Această situație subminează autoritatea legii penale, reduce eficiența rolului său protector. Una dintre soluții ar fi stipularea în Codul contravențional a cuantumului minim al coruperii – recompense pentru îndeplinirea acțiunii legale asupra căreia nu s-a convenit în prealabil. Acest act va conferi normei un caracter mai concret.

În opinia noastră, cuantumului minim al coruperii-recompense pentru acțiunile legale poate constitui o unitate convențională. Motivele unei astfel de soluții concordă cu sarcinile politicii promovate în dreptul penal.

În primul rând, valoarea minimă a bunurilor necuvenite trebuie să fie expres stipulată, pentru a fi clară subiecților relațiilor de drept. Fiind exprimată printr-un indice variabil, ea, inevitabil, va corespunde situației economice instabile a statului.

În al doilea rând, limitarea valorii minime a bunurilor la o unitate convențională poate fi considerată proporțională cu recunoștința față de persoana care exercită o funcție de demnitate publică pentru îndeplinirea conștiincioasă a atribuțiilor. Un astfel de dar nu generează cupiditate, permite funcționarului să nu se simtă îndatorat.

În al treilea rând, stabilirea cuantumului minim are menirea de a orienta expres funcționarii în problema diferențierii comportamentului infracțional de cel contravențional; or, uniformitatea și accesibilitatea legii determină în mare măsură eficiența ei.

Conform Codului penal-model al CSI, adoptat de Adunarea interparlamentară a statelor membre ale CSI la 17.02.1995, luarea de către persoana care exercită o funcție de demnitate publică a unui dar valorând mai puțin de un salariu minim nu constituie infracțiune.

Vom sublinia că prin instituirea cuantumului minim al coruperii-recompense pentru exercitarea legală a atribuțiilor de către funcționar nu se urmărește delimitarea infracțiunii prevăzute de art.324 Cod penal de darul admisibil. Se urmărește diferențierea infracțiunii socialmente periculoase, ca o formă a corupției, de contravenția (abaterea disciplinară) interzisă de lege.

Prin „titlu de valoare” înțelegem acele documente, care certifică, prin respectarea unei anumite forme, unele drepturi patrimoniale, a căror realizare sau transmitere sunt posibile doar la prezentarea acestuia [15].

Potrivit art.285 Cod civil, „bunuri” sunt toate lucrurile susceptibile apropierei individuale sau colective și drepturile patrimoniale. Lucrurile sunt obiecte corporale în raport cu care pot exista drepturi și obligații civile [16].

Prin „bunuri” urmează de înțeles orice valoare materială, care are un anumit preț pe piață, inclusiv valorile valutare în formă de creanțe exprimate în valută, metalele prețioase (aurul, platina, argintul ș.a.) în orice formă și stare, precum și aliaje cu aceste metale, sau materialul brut al acestora.

Potrivit DEX-ului, „serviciu” înseamnă: acțiunea de a sluji, formă de muncă prestată în folosul sau interesul cuiva; faptă, acțiune care avantajează pe cineva.

Referitor la conținutul termenului „serviciu”, considerăm necesar de a pune în discuție problema dacă se absoarbe de acest termen, în sensul normei sus-enunțate, și acordarea serviciilor sexuale [17].

„În cazul în care o persoană intră în relații sexuale cu o persoană cu funcție de răspundere, dorind prin aceasta să soluționeze în folosul său cauza, care se află în competența persoanei cu funcție de răspundere, asemenea fapte nu pot fi considerate drept corupere” [18]. În continuare se afirmă că, în ceea ce privește existența infracțiunii de corupere prin acordarea de servicii sexuale persoanei cu funcție de răspundere, această stare de fapt ar condiționa transformarea femeii din victimă în criminală. „Dacă am califica în calitate de luare de mită acțiunile persoanei cu funcție de răspundere care a utilizat situația sa de serviciu pentru a determina o femeie să întrețină relații sexuale, pentru a săvârși careva acțiuni ce țin de atribuțiile sale de serviciu, atunci femeia ar urma să fie trasă la răspundere pentru dare de mită” [19].

Alți autori invocă că „înfăptuirea de către persoana cu funcție de răspundere a unor acțiuni ce țin de atribuțiile sale de serviciu, în interesele unei femei care i-a acordat servicii sexuale, urmează a fi calificată ca abuz de putere” [20]. Coruperea, în astfel de situații, are loc doar atunci când corupătorul achită serviciile prostituției, adică face careva cheltuieli patrimoniale pentru a satisface dorințele persoanei cu funcție de răspundere [21].

Considerăm că o atare poziție limitează neîntemeiat conținutul termenului „serviciu” din următoarele considerente:

Indiferent de faptul că practicarea prostituției este în afara legii, asemenea fapte fiind sancționate în baza art.68 Cod contravențional, un asemenea fenomen totuși există. Esența constă în acordarea sistematică de servicii sexuale contra unei remunerări cu caracter patrimonial, între parteneri inexistând sentimentul de dragoste. De aceea, dacă unei persoane cu funcție de răspundere îi este oferită o femeie (sau bărbat), serviciile căreia sunt plătite, fapt despre care persoana cu funcție de răspundere este informată, atunci acceptarea unui astfel de serviciu urmează a fi calificată drept corupere. Spre exemplu, când ofițerul de urmărire penală neîntemeiat a eliberat de sub arest un proxenet, bănuit de săvârșirea unei infracțiuni, după ce, la indicația proxenetului, o prostituată i-a acordat servicii sexuale. Considerăm că în cazul dat ne aflăm, indiscutabil, în prezența infracțiunii de corupere pasivă din partea ofițerului de urmărire penală.

În opinia noastră, analogic urmează de procedat și în cazul când o persoană acordă unei persoane cu funcție de răspundere servicii sexuale cu scopul de a obține careva avantaje, ultima fiind informată despre aceasta.

Conform DEX-ului, prin „privilegiu”, se înțelege: avantaj, scutire de obligații (către stat), drept sau distincție socială care se acordă în situații speciale unei persoane, unui grup de persoane;

Avantaj: folos, favoare, privilegiu de care se bucură cineva. Menționăm că prin folos, potrivit DEX-ului, se subînțelege câștig moral sau material. Așadar, avantajul se poate realiza și printr-un câștig moral, adică nepatrimonial, problemă la care vom reveni în continuare.

Prin „valoare”, potrivit DEX-ului, se înțelege: „însușire a unor lucruri, fapte, idei, fenomene de a corespunde necesităților sociale și idealurilor generate de acestea; suma calităților care dau un preț unui obiect, unei ființe, unui fenomen etc; (despre lucruri) – prețios, scump, de preț, valoros”.

Pentru calificarea infracțiunii de corupere pasivă ca infracțiune consumată, în cazul promiterii de servicii, privilegiu sau avantaje, nu este necesar să fie identificat ce anume va primi persoana cu funcție de răspundere. Astfel, „pentru existența infracțiunii de corupere pasivă este suficient ca inculpatul să accepte promisiunea unor foloase, în scopul de a face sau de a nu face un act privitor la funcția sa, chiar dacă foloasele primite nu au fost determinate, în sensul că nu s-a precizat, în concret, în ce va consta fiecare parte. Dacă, după ce a făcut actul privitor la funcția sa, inculpatul a primit mai multe foloase diferite, de la cel care îi făcuse o asemenea promisiune nedeterminată, toate aceste foloase reprezintă obiectul material al infracțiunii de corupere pasivă săvârșită [22].

Sunt posibile și cazuri când persoanei cu funcție de răspundere, în calitate de promisiune a transmiterii unor avantaje necuvenite, i se înmânează anumite documente, care fără alte acte necesare nu dau posibilitatea primirii avantajelor necuvenite, aceste acte urmând a fi transmise ulterior executării acțiunilor dorite de către corupător.

Majoritatea covârșitoare a doctrinarilor din Federația Rusă, ținând cont de construcția legislativă a normei de la art.290 Cod penal al Federației Ruse, care stabilește răspunderea penală doar pentru primirea obiectelor și avantajelor necuvenite cu caracter patrimonial, au considerat că asemenea acțiuni pot fi calificate doar ca tentativă la corupere pasivă, deoarece aceste documente încă nu pot fi considerate în calitate de obiect al coruperii [23]. Prin prisma dispoziției art.324 alin.(1) Cod penal al Republicii Moldova, o asemenea interpretare nu este acceptabilă, deoarece norma penală în cauză consideră infracțiunea ca fiind consumată din momentul pretinderii sau acceptării.

La fel, în literatura de specialitate este discutată problema dacă fac parte din obiectele predestinate coruperii diplomele, carnetele de muncă, legitimațiile false. Ele nu reprezintă prin sine înseși o valoare materială, însă dispunerea de acestea oferă posibilitatea de a dobândi ulterior careva drepturi patrimoniale.

I.Kozacenko consideră că asemenea obiecte la fel sunt predestinate coruperii, deoarece „obținerea unor astfel de obiecte urmărește un scop material sau alte interese personale, aducând la îmbunătățirea injustă a situației sale și, ca rezultat, urmează ca fapta în cauză să fie considerată drept infracțiune de corupere [24].

Totodată, este absolut necesar a menționa că, în cazul în care banii sau celelalte avantaje primite nu vor avea caracterul de retribuție, ci va fi invocat un alt titlu, atunci vom fi în prezența abuzului de putere: „fapta va constitui abuz de putere dacă motivarea destinației și chiar destinația efectivă nu va fi în folos propriu, ci al unității” [25].

La fel, în literatura de specialitate este interpretată contradictoriu întrebarea, dacă conținutul obiectelor predestinate coruperii absoarbe în sine doar caracterul patrimonial ori este posibilă și o remunerare ilicită cu un caracter nepatrimonial.

Atât în doctrină, cât și în practica judiciară a diferitelor state nu există o opinie unitară referitor la întrebarea dată.

În majoritatea covârșitoare a cazurilor penale din practica judiciară, în calitate de obiecte predestinate coruperii au servit banii. Avantajele patrimoniale ca obiect al coruperii pot fi exprimate prin oferirea persoanei cu funcție de răspundere a diferitelor servicii ce au un caracter material – de la o reparație capitală a mașinii până la edificarea unei case fără achitarea costului acestor lucrări. Plenul Judecătoriei Supreme a Federației Ruse prin astfel de avantaje înțelege: micșorarea prețului real al patrimoniului transmis, a obiectelor privatizate, micșorarea chiriei, a dobânzilor pentru primirea de credite bancare, avantajelor și serviciilor indicate, urmând a le fi stabilit echivalentul bănesc. Curtea Supremă de Justiție a Republicii Moldova la acest capitol mai adaugă „transmiterea valorilor materiale, folosirea gratuită a biletelor la sanatoriu și turistice, acordarea ilegală a premiilor, prestarea gratuită a unor servicii etc” [26].

„La obiectul coruperii în mod întemeiat sunt atribuite și alte forme de beneficii materiale. Specificul acestor forme constă în aceea că beneficiile materiale sunt obținute de către persoana cu funcție de răspundere prin suportarea unor cheltuieli cu mult mai mici decât ar fi trebuit să fie în mod real (procurarea unui bun la preț simbolic), sau în genere constă în primirea gratuită a bunului sau serviciului ce urma a fi achitat” [27].

Aceste avantaje necuvenite pot fi exprimate în diverse forme: vacanțe, împrumuturi de bani, mâncare și băuturi, accelerarea tratării unui bolnav, perspective mai bune în carieră [28].

Considerăm relevantă opinia, potrivit căreia „împrejurarea că sumele de bani primite de inculpat au fost solicitate de acesta cu titlu de împrumut este irelevantă sub aspectul existenței infracțiunii de luare de mită; într-adevăr, împrumutul constituie un „folos”, în sensul textului sus-menționat, astfel că, din moment ce a fost solicitat de către funcționar în scopul de a face un act contrar îndatoririlor sale de serviciu, toate elementele infracțiunii de luare de mită sunt realizate” [29].

Totodată, în legislația penală a altor state, spre exemplu, a Federației Ruse, sunt excluse beneficiile nepatrimoniale din obiectul coruperii. Astfel, în conformitate cu art.290 Cod penal al Federației Ruse, în calitate de obiect al coruperii se prevăd: banii, titlurile de valoare, alte bunuri sau beneficii ce au un caracter patrimonial [30].

Unii autori susțin că „nu pot fi considerate drept șpagă pentru corupere avantajele, privilegiile de ordin nepatrimonial, de exemplu caracteristicile, avizele, recenziile, atestările pozitive, care nu produc foloase materiale” [31].

A.Trainin subliniază: „Oferire de avantaje nepatrimoniale, cum ar fi o apreciere pozitivă în presă, concubinajul, nu pot fi considerate drept obiect al coruperii. Însă, în aceste cazuri, este posibilă tragerea persoanei la răspundere pentru abuz de putere, deoarece pentru existența infracțiunii de abuz de putere este posibilă existența nu numai a intereselor materiale, dar și a altor motive personale” [32].

La fel, în Hotărârea Plenului Judecătoriei Supreme a Federației Ruse din 10.02.2000 „Despre practica judiciară cu privire la mituire și coruperea comercială” este confirmată posibilitatea doar a beneficiilor patrimoniale, cele nepatrimoniale fiind în afara obiectului coruperii [33].

B.Zdravomâslov, adept al caracterului avantajelor exclusiv patrimoniale, susține că coruperea este imposibilă în cazul obținerii de către persoana cu funcție de răspundere în urma folosirii situației de serviciu a unor avantaje nepatrimoniale (o caracteristică pozitivă, recenzie, atestație) [34].

Acești autori susțin că recunoașterea avantajelor nemateriale în calitate de obiect al coruperii ar lărgi, în mod neîntemeiat, cercul acțiunilor care cad sub incidența infracțiunilor de corupere. Însăși esența coruperii pasive și a coruperii active ca „cumpărare” a persoanei cu funcție de răspundere exclude posibilitatea utilizării avantajelor nemateriale, cum ar fi o caracteristică pozitivă” [35].

A.Kviținia este, însă, de părere că includerea doar a avantajelor patrimoniale în obiectul coruperii o limitează neîntemeiat pe aceasta, astfel creând posibilitatea unor eventuale abuzuri [36].

Profesorul V.Moraru, adept al includerii în categoria de „alte foloase” a avantajelor nepatrimoniale, menționează că „va săvârși infracțiunea de luare de mită directorul unei societăți comerciale, care condiționează angajarea unei persoane de sex feminin de întreținerea de către aceasta din urmă a unor relații sexuale de orice natură cu făptuitorul” [37]. În același context, V.Dobrinoiu subliniază că prin expresia „alte foloase” se înțelege orice fel de avantaje patrimoniale, dar și nepatrimoniale (de exemplu: acordarea unui titlu sau a unui grad, ori a altei distincții onorifice) [38].

În Comentariul la Codul penal al RSSM din 1967 se menționează că „oferirea de avantaje nepatrimoniale nu poate fi considerată drept mită” [39]. Totodată, menționăm că o asemenea interpretare poate era întemeiată la acel moment, ținând cont de dispoziția art.187 Cod penal al RSSM în redacția Legii anului 1961, dar este contradictorie dispoziției de la art.324 alin.(1) Cod penal astăzi în vigoare.

Dar, indiferent de aceasta, odată cu adoptarea unei noi Hotărâri a Plenului Curții Supreme de Justiție din 30.03.2009, este recunoscută și posibilitatea caracterului nepatrimonial al obiectului coruperii: „Prin obiecte predestinate mitei sub orice formă se înțelege banii, hârtiile de valoare, valorile materiale, precum și alte foloase atât de ordin patrimonial, cât și de ordin nepatrimonial (acordarea unui titlu sau a unui grad, ori a altei distincții onorifice).

Considerăm că, ținând cont de faptul că pentru ramura de drept penal este inadmisibilă analogia, de faptul că un singur termen urmează a fi interpretat uniform pe parcursul întregului act normativ, prin însuși faptul că, în dispoziția art.324 alin.(1) Cod penal este prevăzut de două ori termenul „avantaj”, doar în unul din ele fiind expres indicat „patrimonial”, logic reiese că în celălalt caz este vorba despre un avantaj nepatrimonial.

În consecință, rezumând cele expuse, la fel prin prisma explicațiilor Plenului, logic rezultă că, prin utilizarea termenilor „serviciu”, „privilegiu”, „avantaj” urmează să se subînțeleagă și avantajele nepatrimoniale. Totodată, în vederea finisării polemicilor la acest capitol, considerăm oportună completarea art.324 Cod penal cu șintagma „avantaje nepatrimoniale”.

În susținerea opiniei enunțate, invocăm și următoarele:

Conform art.4 al Constituției Republicii Moldova, dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și celelalte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanță între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au legile internaționale.

În acest sens, menționăm că prin Legea Republicii Moldova nr.426-XV din 30.10.2003 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr.223-229/918) a fost ratificată Convenția penală privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27.01.1999, care este un tratat internațional obligatoriu pentru Republica Moldova. Convenția enunțată, prin prisma prevederilor art.4 alin.(2) din Constituția Republicii Moldova, are prioritate față de restul legilor interne care îi contravin. În același sens, aderând la Convenție, Republica Moldova și-a asumat obligația de a garanta respectarea ei.

Potrivit autorilor Raportului explicativ la Convenția penală privind corupția, „avantajele necuvenite sunt în general de ordin economic sau financiar, dar ele pot avea în mod egal un caracter nematerial. Important este că corupătorul (sau un terț, de exemplu, o rudă) își vede poziția ameliorată în raport cu cea pe care o avușese înaintea infracțiunii și că este vorba despre o ameliorare care nu-i era cuvenită acestuia” [40].

Totuși, sunt expuse și alte opinii, conform cărora „avantajele nepatrimoniale trebuie înțelese și limitate la acele avantaje necuvenite care au sau pot avea, mai devreme sau mai târziu, consecințe de ordin patrimonial și care îmbunătățesc, indirect, situația patrimonială a persoanei cu funcție de răspundere. Numai în măsura în care persoana cu funcție de răspundere realizează, imediat sau mai târziu, avantaje cu consecințe de ordin patrimonial sau social, avantajul necuvenit care nu răspunde direct acestei cerințe determină existența elementului material al laturii obiective a coruperii pasive. Avantajele pur și exclusiv morale, fără consecințe materiale sau sociale, nu pot determina noțiunea de avantaj” [41].

Fiind ferm convinși că, în cazul infracțiunii de corupere pasivă, prin avantaje se înțelege atât cele patrimoniale, cât și nepatrimoniale, atenționăm că această afirmație urmează a fi privită restrictiv cu referire la avantajele nepatrimoniale, condiția de bază fiind ca avantajele nepatrimoniale să posede forță suficientă pentru a determina persoana cu funcție de răspundere să comită fapta cerută de corupător.

Considerăm că anume la calitățile bunurilor și serviciilor enumerate în dispoziția art.324 alin.(1) Cod penal urmează de interpretat și șintagma „nu i se cuvin” – prin care se înțelege caracterul gratuit de efectuare a actelor funcționale de către persoanele cu funcție de răspundere, în conformitate cu restricțiile prevăzute în cadrul Legii Republicii Moldova cu privire la combaterea corupției, nr.90-XVI din 25.04.2008, și al Legii Republicii Moldova cu privire la serviciul public, nr.443-XIII din 04.05.1995.

Considerăm că șintagma „nu i se cuvin” înseamnă că ceea ce se primește sau ce se acceptă nu i se datorează legal persoanei cu funcție de răspundere.

Banii sau celelalte avantaje, primite sau pretinse, trebuie să fie necuvenite (legal nedatorate); prin urmare, să aibă un caracter de retribuție, adică să constituie plata în vederea efectuării unui act ce ține de obligațiile de serviciu ale persoanei cu funcție de răspundere.

Prin „nu i se cuvin” urmează de înțeles cazul în care de către persoana cu funcție de răspundere sunt primite careva avantaje în calitate de persoană privată, drept o remunerare personala pentru acțiunile pe care trebuie să le săvârșească [42]. A. Trainin afirmă că „fiecare persoană cu funcție de răspundere îndeplinește funcții publice. Persoana cu funcție de răspundere prestează un serviciu public, fiind remunerată pentru aceasta. Din acest punct de vedere, nu există careva deosebiri între persoana cu funcție de răspundere și alți lucrători, însă distincția cea mai esențială constă în aceea că nu doar funcția prestată, dar și remunerarea ilegală au un caracter public, care nu poate fi în mod arbitrar înlocuit sau suplinit. Anume din aceste considerente, atât săvârșirea de către persoanele cu funcție de răspundere a acțiunilor contrar intereselor publice, cât și primirea pentru careva acțiuni legate de atribuțiile de serviciu a unor avantaje (remunerații) din surse neprevăzute de lege, constituie o denaturare a legalității funcționării autorităților publice. Concluzia care urmează a fi trasă din aceste afirmații o constituie recunoașterea în calitate de corupere pasivă a oricărei remunerare private adresată persoanei cu funcție de răspundere, pentru înfăptuirea de acțiuni ce intră în atribuțiile sale de serviciu” [43].

La fel, sintagma „nu i se cuvin” are și înțelesul că ceea ce se primește sau ce se acceptă este (supra)valoarea legal datorată funcționarului.

Astfel, banii sau avantajele sunt necuvenite nu numai atunci când pentru îndeplinirea unui act gratuit se pretinde sau se primește o retribuție, ci și atunci când se primește ceva peste ceea ce legalmente este datorat sau se acceptă, ori nu se refuză, o promisiune care depășește ceea ce se datorează.

Totodată, dacă persoana cu funcție de răspundere pretinde avantajele necuvenite nu cu titlu de contraechivalent al conduitei pe care acesta se angajează să o aibă, ci cu titlu de obligație care trebuie îndeplinită de cel ce solicită efectuarea actului, deși o asemenea obligație nu este impusă de lege, fapta nu constituie corupere pasivă, ci abuz de serviciu [44].

Referințe:

1. Boroș A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002 p.13.
2. Nistoreanu Gh., Boroș A. Drept penal. Partea Specială. - București: ALL Beck, 2002, p.282.
3. Mreju Th. Infraacțiuni de corupție. - București: All Beck, 2000, p.13.
4. Vasii I. Drept penal român. Partea Specială. - Cluj Napoca: Argonaut, 1996, p.223.
5. Dongoroz V., Oancea I., Bulai C., Stănoiu R. Explicații teoretice ale Codului penal român. Vol.4. Partea Generală. - București: Editura Academiei RSR, 1972, p.130-131.
6. Скуратов Ю., Лебедев В.М. Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. - Москва: Норма, 1996, с.738.
7. Reșetnicov A. Obiectul material al infracțiunii și mijlocul de săvârșire a infracțiunii. Criterii de delimitare // Revista Națională de Drept. - 2007. - Nr.6. - P.21.
8. Квициния А. Взятничество и борьба с ним. - Сухуми: Алатара, 1980, с.28-29.
9. Dobrinioiu V. Corupția în dreptul penal român. - București: Atlas LEX, 1995, p.69.
10. Завидов Б. Взятничество. Уголовно-правовой анализ получения и дачи взятки. - Москва: Норма, 2002, с.5.
11. Diaconescu H. Infraacțiunile de corupție și cele asimilate sau în legătură cu acestea. - București: All Beck, 2004, p.42.
12. Sima C. Codul penal adnotat. - București: Lumina LEX, 2001, p.662.
13. Сосна А., Касым С. Характеристика пассивного коррумпирования и получения взятки // Закон и жизнь. - 2008. - №3. - С.28.
14. Dobrinioiu V. Corupția în dreptul penal român, p.133.
15. Скуратов Ю. Op. cit., p.739.
16. Codul civil al Republicii Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.82-86/661.
17. Егорова Н. О взяточничестве и коммерческом подкупе // Российская Юстиция. - 2001. №10. - P.73.
18. Пионтковский А. Курс советского уголовного права. Особенная часть. Том 2. - Москва: Государственное Издательство Юридической Литературы, 1959, с.138.
19. Пионтковский А. Op. cit., p.139.
20. Якубович М. Уголовная ответственность за хищение государственного или общественного имущества, хозяйственные преступления и взяточничество. - Москва: Научно-исследовательский и редакционно-издательский отдел, 1967, с.184.
21. Борелик А.С. Уголовная ответственность за коммерческий подкуп // Юридический мир. - 1999. - №1. - С.32.
22. Sima C. Op. cit., p.672.
23. Светлов А. Ответственность за должностные преступления. - Киев: Накова Думка, 1978, с.198.
24. Козаченко И. Уголовное право. Особенная часть. - Москва: Норма, 2001, с.769.

25. Ciucan D. Jurisprudență și doctrină penală în materia corupției. - București: Lumina LEX, 2004, p.274.
26. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.6 din 11.03.1996.
27. Здравомыслов Б. Должностные преступления. Понятие и квалификация. - Москва: Юридическая литература, 1975, с.127.
28. Raport explicativ la Convenția penală privind corupția din 27.01.1999. www.Oecd.org
29. Papdopol V., Popovici M. Repertoriul alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975. - București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1977, p.274.
30. Уголовный кодекс Российской Федерации. - Москва: Славянский Дом Книги, 2000.
31. Borodac A. Manual de drept penal. Partea Specială: pentru învățământul universitar. - Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.486.
32. Трайнин А. Должностные и хозяйственные преступления. - Москва: Юридическое издательство НКЮ СССР, 1938, с.47.
33. Постановление №6 Пленума Верховного Суда Российской Федерации от 10.02.2002 «О судебной практике по делам о взяточничестве и коммерческом подкупе» // Российская юстиция. - 2000. - №4.
34. Здравомыслов Б. Должностные преступления. Понятие и квалификация, с.26.
35. Якубович М. Уголовная ответственность за хищение государственного или общественного имущества, хозяйственные преступления и взяточничество, p.184.
36. Квициния А. Op.cit., p.30.
37. Moraru V., Milinte D.-L. Semnele obiective ale luării de mită în legea penală a României: Studiu de caz // Revista Națională de Drept. - 2006. - Nr.4. - P.27.
38. Dongoroz V. Op. cit., p.133.
39. Санталов А. Комментарий к УК МССР. - Кишинев: Картя Молдовеняскэ, 1986, с.256.
40. Raport explicativ la Convenția penală privind corupția din 27.01.1999.
41. Diaconescu H. Op. cit., p.36.
42. Пиотковский А. Op. cit., p.139.
43. Трайнин А. Op. cit., p.46.
44. Loghin O., Toader T. Drept penal român. Partea Specială. Ediția a IV-a, revăzută și adăugită. - București: Șansa, 2001, p.400.

Prezentat la 20.10.2009